

Verslag

Herdenking kernwapenbombardement

Hiroshima en Nagasaki

6 augustus 2026

Antikernwapenmonument

Emmaplein Groningen

Antikernwapenmonument, Emmaplein, Groningen – Marianne Kootstra

Het Humanistisch Vredesberaad en vredesbeweging Pais organiseerden op 6 augustus jl. in Groningen een indrukwekkende herdenking van de atoomaanvallen op Hiroshima en Nagasaki. Dat gebeurde bij het anti kernwapenmonument van de vorig jaar overleden kunstenaar Hugo Hol op het Emmaplein. We mochten ruim 80 mensen begroeten. Hieronder leest u de bijdragen van de sprekers. Op naar 6 augustus 2027! Willem de Haan en Harry van Velsen.

Welkom

Willem de Haan

Beste aanwezigen

Namens het Humanistisch Vredesberaad en Vredesbeweging PAIS heet ik u van harte welkom op deze herdenking, 81 jaar na het afwerpen van de atoombommen op Hiroshima en Nagasaki. Mijn naam is Willem de Haan en samen met Harry van Velsen organiseren wij al een aantal jaren deze bijeenkomsten.

U weet, dat over dat atoombombardement onder historici nog altijd een debat woedt. Bracht het Japan eerder tot de capitulatie? Of was de inzet van deze afschuwelijke bommen slechts bedoeld om de Amerikaanse hegemonie te tonen aan de Sovjetunie? Daarover is eindeloos veel gepubliceerd. Minder vaak wordt de morele vraag gesteld of we wel gewoon verder kunnen leven, als we die atoomaanvallen niet ondubbelzinnig veroordelen.

Bij de atoombommen die Hiroshima en Nagasaki troffen, verloren tussen 230.000 en 250.000 mensen het leven. Als gevolg van stralingsziekte en kanker vielen later nog veel meer slachtoffers. We zijn het alleen al aan hen verplicht om hier vanmiddag bij elkaar te zijn. Je kan de vraag stellen of niet elke oorlogshandeling veroordeeld moet worden. Die vraag moet ieder voor zichzelf beantwoorden. Maar de les van Hiroshima en Nagasaki moet hoe dan ook zijn: dit mag nooit weer gebeuren.

Kernwapens zijn duivelse wapens. Ze doden niet alleen letterlijk, ze doden ook en vooral onze menselijke waardigheid, ons mens-zijn. En daarmee zijn we in de actualiteit van vandaag. We zien dat de leiders van alle negen landen die kernwapens bezitten druk bezig zijn hun arsenalen te moderniseren. Nog dodelijker, nog effectiever. Er wordt openlijk gedreigd met de inzet ervan. Daarom is het zo belangrijk dat wij hier vanmiddag zijn. Om elkaar te steunen in de overtuiging dat kernwapens de wereld uit moeten. Om tegen elkaar te zeggen dat we daaraan vasthouden. Om elkaar te bemoedigen om te blijven geloven in een betere wereld waarin kernwapens zijn verbannen.

Vrede afdwingen

De atoombommen kwamen als geroepen. Bij de geplande invasie van Japan vreesde het Amerikaans opperbevel dat de strijd tegen het fanatieke Japanse leger langdurig zou zijn en de verliezen daardoor hoog konden oplopen. Daartoe was men in deze fase van de oorlog niet meer bereid. De vrede moest worden afgedwongen en snel.

https://magazines.defensie.nl/allehens/2024/05/02_tromp_nagasaki

SPEECH ANTI-KERNWAPENMONUMENT

Ceciel Nieuwenhout, Progressief Nederland, Raadslid gemeente Groningen

Foto Rieks Oijnhausen

Vroeger, tijdens autoritten met mijn ouders, kan ik me nog goed herinneren hoe de muziek van Boudewijn de Groot op cassettebandjes onderweg werd afgespeeld. Mijn ouders hoopten mij waarschijnlijk via de muziek enige progressieve en pacifistische waarden over te brengen. Niet nodig toch?

Ik was geboren vlak na de val van de muur, de koude oorlog was voorbij. Er was geen noodzaak meer om ons tot de tanden toe te bewapenen. De

kernwapens aan beide kanten zouden worden ontmanteld. Iedereen was het er over eens...

Hoe anders is dat nu. Hoewel ik de muziek nu nog kan horen als ik terugdenk, treffen we elkaar hier vandaag in een tijd waarin de verschrikking van oorlog nog altijd keiharde realiteit is. Erger nog, dat de dreiging van het gebruik van kernwapens weer dichterbij is dan ooit.

Inmiddels heb ik zelf kinderen en wie weet horen of lezen ze ooit wat we hier vandaag allemaal zeggen. Ze weten nog niet wat kernwapens zijn. En ik moet er dan nu, ondanks alles, toch op hopen - net als mijn ouders dat voor mij deden - dat de materie voor hen wel abstract blijft en dat ze het nooit volledig zullen hoeven te begrijpen. Het is immers deze hoop die ons hier allemaal brengt vandaag.

Vanuit de politiek weet ik maar al te goed dat hoop moet uitmonden op keuzes en actie. In Groningen roerde de politiek zich al in de jaren tachtig tegen kernwapens. Het monument waar we nu bijeen zijn, is het blijvende resultaat daarvan. Groningen wil nooit meer zulke totale vernietiging in de wereld. De dreiging daarvan alleen al zorgt voor machtspolitiek die de wereld niet beter maakt. Hoewel de roekeloze vinger van de geopolitiek steeds dichterbij de kernknop hangt, blijven we in Groningen elk jaar resoluut uitdragen dat er een wereld kan bestaan zonder deze wapens.

Om die wereld te bereiken moeten mensen verdragen onderhandelen, tekenen, ratificeren, en vervolgens ook echt uitvoeren. Het goede nieuws is dat er na jarenlange onderhandelingen een verdrag is dat kernwapens als categorie wapens verbiedt. Het goede nieuws is ook dat dat verdrag ondertussen door zo'n 75 staten ondertekend en geratificeerd is, en in werking getreden.

En daar houdt het goede nieuws helaas ook op, want jullie weten waarschijnlijk net zo goed als ik dat Nederland dit verdrag niet heeft ondertekend, net zo min als andere NAVO-landen, en andere kernmachten.

Officieel is dat, volgens de NAVO, omdat het verdrag de huidige uitdagende veiligheidssituatie in de wereld niet reflecteert. Maar dat is de wereld op z'n kop: de veiligheidssituatie is zo uitdagend juist door de mannen die in verschillende kernstaten aan de knoppen zitten.

Vanuit de Groningse politiek kan ik niet zorgen voor wereldvrede. Maar ik kan mijn stem wel gebruiken om de anti-kernwapenbeweging in gang te

houden. Met mijn stem kan en zal ik via PRO de landelijke politiek blijven aansporen om het verdrag te tekenen én na te leven.

Dat heeft de Groningse raad al eerder gedaan: we hebben met grote meerderheid een motie aangenomen om Groningen te laten aansluiten bij het ICAN Cities Appeal, en onze burgemeester is aangesloten bij burgemeesters voor de vrede, zoals heel veel andere burgemeesters en steden.

Als er in verschillende steden, verschillende landen, genoeg mensen opstaan die zeggen 'nooit meer kernwapens', dan gloort er hoop. Deze hoop brengt ons hier allemaal samen vandaag. Het geloof dat onze duisterste dagen in het verleden liggen en dat we vooruitkijken naar betere, lichtere dagen.

Het is onze collectieve verantwoordelijkheid om die echo's uit het verleden, of het nou via een cassettebandje, een streamingdienst of het geluid van onze eigen stemmen is, te blijven laten klinken. En om ze waar mogelijk - als we onze kans zien - aan te sterken van een simpel lied of een zachte fluister tot een luid en denderend geluid voor vrede.

Burgemeester Groningen tekent ICAN Cities Appeal

Op 9 september 2020 nam de Groningse gemeenteraad met een grote meerderheid een motie van GroenLinks, Student & Stad, PvdA, SP, PvdD en 100% Groningen aan:

'Onze gemeente heeft grote zorgen over de ernstige bedreiging die kernwapens vormen voor mensen wereldwijd. We geloven dat onze inwoners het recht hebben om te leven in een wereld zonder deze dreiging. Ieder gebruik van kernwapens, opzettelijk of per ongeluk, zou catastrofale, wijdverbreide en langdurige gevolgen hebben voor zowel mensen als het milieu. Daarom verwelkomen we het VN-Kernwapenverbod dat in 2017 door de Verenigde Naties is aangenomen en roepen we onze regering op dit Verdrag zo snel mogelijk te ondertekenen en te ratificeren.'

Burgemeester Schuiling: *"Goed dat de gemeenteraad in Groningen deze motie heeft aangenomen. Andere gemeenten in Nederland zouden dit goede voorbeeld moeten volgen!"*

Nederlandse steden en gemeenten die het ICAN Cities Appeal hebben ondertekend:

Amsterdam, Arnhem, Assen, Beverwijk, Den Haag, Doetinchem, Heerde, Hengelo, Groningen, Leiden, Maashorst, Nijmegen, Oostzaan, Peel en Maas, Rotterdam, Reusel-De Mierden, Tytsjerksteradiel, Zeewolde.

<https://paxvoorvrede.nl/nieuws/groningen/#content>

NVMP – Artsen voor Vrede

Beste aanwezigen,

Ik ben Dirk Hoogenkamp, specialist ouderengeneeskunde, en bestuurslid van de NVMP-Artsen voor Vrede. En vandaag wil ik het hebben met u over een boompje op mijn balkon.

Foto Rieks Oijnhausen

Dat klinkt raar, maar het heeft een reden. Het is nu nog een hele kleine zaailing, te kwetsbaar om vandaag mee te nemen, maar het is een speciale boom. Het is een Ginkgo biloba, een reus die eeuwenoud kan worden. Het zaadje van de boom raapte ik op van de stoep toen ik vorig jaar september in Hiroshima was. Ik stond op slechts 1130 meter afstand van het hypocentrum, de plek waar 81 jaar geleden om 8.15 de atoombom tot ontploffing werd gebracht. De boom brandde tot de bodem af, de tempel erachter stortte in, de priester en zijn familie kwamen om. Pas vijftig jaar later zou de tempel herbouwd worden. Maar de verschroeide boom kreeg na een paar jaar opeens weer groene bladeren.

Zoals mensen die de atoombom hebben overleefd in Japan *Hibakusha* worden genoemd, zo hebben bomen die het hebben overleefd ook een eretitel. Zij worden *Hibaku-Jumoku* genoemd. In een straal van 2 km vanaf het hypocentrum zijn er 48 van zulke bomen in Hiroshima.

In het moderne Hiroshima zijn deze bomen onopvallende getuigen. Op ongeveer 1400 meter afstand van het hypocentrum staat een andere ginkgo, in de prachtige Shukkei-en, een traditionele tuin naar Chinees ontwerp, met een grote vijver met koikarpers en schildpadden. Het verkeer van de drukke stad is er niet te horen, het is als een paradijs op aarde. Maar op 6 augustus 1945 zag het er hier anders uit. De tuin was eerder al aangewezen als evacuatiecentrum, voor als er na Tokio nog een bombardement met brandbommen zou volgen. Duizenden mensen zochten veiligheid in de tuin en probeerden hun dorst en de pijn van de brandwonden te stillen in het water van de vijver. Zij waren al zwaargewond en blootgesteld aan straling. In de tuin lieten tienduizend mensen het leven. De enige getuige hiervan tegenwoordig is die ene boom, de enige van de tuin die het overleefde. Door de drukgolf werden alle bladeren en zijtakken er in een ruk afgeblazen, de stam kwam uit het lood te staan. Na de enorme drukgolf ontstond er een aanzuigende wind in de andere richting, die de boom weer de andere kant op trok. Zoals bij zoveel *Hibaku-Jumoku* wijst de boom naar die plek waar de atoombom tot ontploffing kwam.

In Nagasaki staan bij de toegang tot de Sanno-schrijn twee eeuwenoude kamferbomen. Ze staan op 800 meter afstand van het hypocentrum, de plek waar op 9 augustus de atoombom af ging. Door de drukgolf knakten de bomen. De bomen zijn nu een getuige van de kracht van de drukgolf: door de ouderdom zijn de stammen hol geworden, en wordt er glas en servies zichtbaar en ander puin dat met die enorme kracht de boom in is geslingerd, om pas halverwege de stam tot een stilstand te komen. De bomen staan vlak bij het universitair medisch centrum van Nagasaki, in 1857 door Nederlandse artsen opgericht.

Op 9 augustus 1945, net na 11 uur 's ochtends, werd de radioloog dr Takashi Nagai door de ruimte geslingerd en verloor het bewustzijn. Toen hij weer bij kwam, herkende hij zijn omgeving niet. Toen hij uit het raam keek waren al de gebouwen weg, was al het zomers groen weg en waren de heuvels kale, rode rotsen. De bomen waren ontworteld en lagen als luciferhoutjes op hun kant, daartussen vele naakte lichamen. Binnen, in de wachtkamer, grepen patiënten zijn enkels en smeekten om water of een injectie. Hun kleren waren weggerukt, hun huid liet in reepjes los, ze zagen grijs van het stof. Dr Nagai en zijn team begonnen de mensen te helpen. Hij kon maar één hand gebruiken, want als hij zijn rechterhand los van zijn hoofd liet spoot zijn slagaderlijke bloeding bloed op de muren. Hij voelde

zijn pols en bedacht zich dat hij dit drie uur moest kunnen volhouden voordat hij zou collabereren.

De gewonden bleven echter maar toestromen en in het ziekenhuis was brand ontstaan. Dr Nagai kon niet in het ziekenhuis blijven, hij was één van de 50 die het ziekenhuis levend verlieten. Alle geneeskundestudenten van de stad kwamen die dag om. Dr Nagai overleed in 1951 aan leukemie. Er stierven 250 duizend mensen in het eerste jaar na de atoombom.

Maar de kamferbomen kregen weer nieuwe takken en groene bladeren, en de bomen bloeien ook vandaag nog. Deze bomen zijn niet alleen stille getuigen, maar ook bakens van hoop. Suzuoka Numata verloor een been door de atoombom en verloor vele familieleden, waaronder haar verloofde. Toen zij de boom weer groen zag worden in de binnentuin van het kantoor waar zij werkte toen de bom af ging, kon zij de wil weer terug vinden om verder te leven. Zij overleed in 2011 op 87-jarige leeftijd.

Van de Hibakusha, de overlevenden, zijn er steeds minder over. De Hibakusha die ik ontmoette in Japan waren allemaal kinderen geweest toen de bom af ging. Seiichiro Mise was 11 toen hij in de zwarte regen van de fall-out lichamen moest cremen op zijn schoolplein. Hij is nu 92. Masao Tomonaga was een paar maanden oud toen het huis instortte waar hij sliep. Terumi Tanaka was 13 toen de drukgolf hem door meerdere ruiten heen smet, hij is nu 94 jaar.

Het duurt niet lang meer voordat we alleen nog aan de bomen kunnen vragen: jij was erbij, wat heb je meegemaakt? Maar we mogen Hiroshima en Nagasaki nooit vergeten. Het gevaar van kernwapens is nog niet geweken. Er zijn nog altijd meer dan 12.000 kernwapens in de wereld, en alle staten met kernwapens zijn hun arsenalen aan het moderniseren of uitbreiden. Wij kunnen niet co-existeren met kernwapens, een keer gaat het mis: door een ongeluk of escalatie in oorlog. Noodhulp na een kernbomexplosie is een illusie, dat is u duidelijk. Maar bij een kernoorlog zullen er ook grote klimatologische veranderingen ontstaan. Er zal zo veel as hoog in de atmosfeer komen dat het zonlicht voor decennia geblokkeerd wordt, een *nucleaire winter* waarin ijsstijden ontstaan en wereldwijd misoogsten. De mensheid zal dit waarschijnlijk niet overleven. Hoeveel bomen zullen het kunnen navertellen?

Een wereld vrij van kernwapens is ons enige alternatief. Daarin is Nederland niet te klein om een rol te spelen. Nederland moet toetreden tot

het VN-kernwapen-verbodsverdrag *TPNW* en de Amerikaanse kernwapens verwijderen uit Volkel.

Dat zal van ons een hoop inzet vragen, maar het gaat ons lukken. Daar ben ik zeker van. Op mijn balkon groeit een baken van hoop, en hij is al zó groot.

Ceremonie Kraanvogels

Tjitske Dijkstra

*Kinderburgemeester Groningen Biene krijgt een Gouden Kraanvogel van Tjitske Dijkstra
foto Rieks Oijnhausen*

Het verhaal van Sadako

Sadako is nog maar tweeënhalf jaar oud, als ze op **6 augustus 1945** door de enorme kracht van de **atoombom Little Boy** door de ruiten van het huis waar ze woont, in Hiroshima, naar buiten wordt geslingerd. Tussen de brokstukken en de verwoesting om haar heen wordt Sadako blootgesteld aan de radioactieve **zwarte regen** van de atoombom. Maar ze leeft nog en samen met haar ouders en andere overlevenden pakt ze langzaam maar zeker het gewone leven weer op, getekend door het drama en het leed van de atoombom. Er zijn in een klap meer dan **achtenzeventigduizend** mensen omgekomen.

Sadako is een rustig, lief kind. Ze helpt haar ouders waar ze kan en doet het goed op school. Ze is een sterke renster en een belangrijk lid van het estafetteteam op school. Ze is sociaal en heeft veel vriendinnetjes en vriendjes.

Met haar lange benen en snelheid is Sadako een belangrijk lid van het estafetteteam voor een wedstrijd op de jaarlijkse schoolsportdag. Ze weet dat als ze hard genoeg oefent en snel genoeg rent, haar team zal winnen. Tijdens de race echter voelt Sadako zich duizelig en vreemd, maar ze schudt het van zich af en vertelt het aan niemand. Haar team wint en Sadako heeft goede hoop om het volgende jaar nog beter te gaan rennen.

De duizelingen komen en gaan, en op een dag op het schoolplein kan Sadako haar geheim niet langer verbergen. Als haar juf ziet dat ze duizelig en buiten adem is, belt ze haar vader en wordt ze naar het ziekenhuis gebracht. In het ziekenhuis verandert Sadako's leven: ze heeft *leukemie*, een bloedkanker die bekend staat als de *atoombomziekte*, een gevolg van de *zwarte regen*. Sadako had wel gehoord van deze ziekte, die mensen kregen door de radioactieve neerslag van de atoombom, maar ze kan niet geloven dat dit haar overkomt. Haar dromen over steeds sneller rennen worden minder, als ze ontdekt dat ze minstens een paar weken in het ziekenhuis moet blijven.

Op een dag brengt haar vriendin Chizuko Sadako een papieren kraanvogel en verschillende stukjes papier, *origami*, om de kraanvogels te kunnen vouwen. Ze vertelt Sadako de legende over de kraanvogel: De kraanvogel staat symbool voor een lang en gelukkig leven. En ook voor een goede gezondheid en genezing van ziekte. Sadako wil ook graag weer beter worden en om die wens in vervulling te laten gaan moet ze **1.000** kraanvogels vouwen en aan een touw rijgen. Met de hulp van Chizuko begint Sadako de kraanvogels te vouwen.

De tijd verstrijkt. Sadako's broer, Masahiro, belooft elke kraanvogel die ze maakt aan het plafond van de ziekenhuiskamer te hangen. Maar als haar energie afneemt, heeft Sadako steeds meer moeite om de kraanvogels te vouwen.

Dan begint Sadako zich toch een beetje beter te voelen. Haar eetlust keert terug en ze kan voor meerdere dagen naar huis. Haar pijn en zwakte keren echter toch weer terug en ze moet weer naar het ziekenhuis. Ze krijgt pijnlijke injecties en bloed -transfusies. Maar ze wil doorvechten, blijven hopen. Op een dag schenkt haar moeder haar een prachtige kimono en Sadako voelt zich even als een prinses.

Sadako vouwt meer dan duizend kraanvogels. Ze blijft hopen op herstel. Maar het gaat niet goed met haar en op **25 oktober 1955** sterft ze, ze is dan twaalf jaar oud. Sadako's vriendinnen en vrienden willen een monument

voor haar bouwen, ook als herinnering aan al die kinderen die ook door de atoombom en de gevolgen van de atoombom zijn omgekomen. Hun droom komt uit in 1958, als er een standbeeld van Sadako wordt onthuld in het Vredespark van Hiroshima. Zo blijft Sadako in onze gedachten en blijven wij haar voor altijd herinneren.

https://www.pcf.city.hiroshima.jp/virtual/map-e/irei/tour_16_e.html

Ahoi!

Frits ter Kuile

Er zijn vele wegen die naar Rome leiden. Ik zou hier iets willen vertellen over twee wegen naar een kernwapenvrije wereld. Ze allebei tegen de klippen op, maar je moet 't toch proberen en soms lukt het. Even. Een beetje. Tot nu toe net genoeg om na Hiroshima en Nagasaki niet nog eens in de thermonucleaire afgrond te vallen.

Hoewel ik in hart en nieren Christen anarchist en pacifist ben, zie ik dat de ene weg toch via overheden loopt, overheden die oorlog of vrede maken, waarin de wil tot oorlog of tot vrede tot uitdrukking komt.

Kennedy en Chroesjtsjov keken samen in oktober 1962 tijdens de Cuba crisis in de thermonucleaire afgrond. De haviken in hun regering en strijdkrachten wilden escalatie en overwinning. Zij niet en tegen die krachten in wisten ze de afgrond te vermijden, op vrede en ontspanning aan te sturen waarna ze samen op de dag voor deze dag, op 5 augustus 1963 het verdrag dat het testen van kernbommen in de atmosfeer verbiedt, in Moskou af konden sluiten.

Twee maanden eerder, tijdens een speech bij het afstuderen van studenten op een universiteit in Washington DC, schetste Kennedy zijn plan om kernwapens af te schaffen. Echt. Verifieerbaar. Naar nul. Zodat geen president, geen mens, ooit nog aan de rand van de nucleaire afgrond zou staan. Vijf maanden later werd Kennedy vermoord. Chroesjtsjov werd onder huisarrest geplaatst, uitgerangeerd.

Wij hebben te doen met enorme machten en krachten, niet alleen het militair industrieel complex en de geest van militarisme, binnenskamers werd er ook door veel white supremacist Amerikanen gejuicht toen Kennedy werd vermoord omdat hij de burgerrechten beweging steunde. Maar tòch ging de weg die Kennedy en Chroesjtsjov, gesteund door het vredesbewogen deel van hun samenlevingen, hadden ingeslagen voort, you can't kill the spirit.

En die ingeslagen weg leidde tot het Non Proliferatie verdrag in 1968 dat de verspreiding van kernwapens verbiedt en waarin de kernmachten zich verplichten tot algehele kernontwapening. Die weg leidde ook tot het Anti-Ballistic Missile verdrag begin 70-er jaren om het risico op een hair trigger alert misser te verkleinen. Die weg leidde tot nog meer verdragen en overleg gremia met verificatie en wederzijdse inspectie en

handhavingsmechanismen. Geen dromerig pacifisme, maar het real politisches scheppen van voorwaarden om met zo min mogelijk bewapening en angst voor de ander te kunnen leven.

Het Intermediate-Range Nuclear Forces verdrag biedt een mooie brug naar de tweede weg naar een kernwapenvrije wereld, die van onderop. In de tachtiger jaren werden er honderden Kruisraketten en Pershing II raketten met kernkoppen in Europa gestationeerd. Nederland zou er 48 krijgen. 16 moesten dag en nacht onderweg zijn zodat ze moeilijk uit te schakelen zijn voor de vijand. 16 moeten klaar voor lancering in bossen opgesteld staan. En 16 zijn in bunkers op de basis voor onderhoud. Maar de Europese vredesbewegingen in met name Engeland en Duitsland blokkeerden de raketkonvoien die onderweg waren en ging in gesprek met de Amerikaanse soldaten in de bossen bij hun raketten. Het concept van dit wapensysteem werkte niet in combinatie met de Europese bevolking. Dat was een voorname reden, naast het failliet van de Sovjet Unie, waarom deze wapen systemen in het INF verdrag werden weg onderhandeld.

Druk van onderop is nodig om verdragen tot stand te brengen en werkzaam te laten zijn. De vredesbeweging is slechts een schaduw van wat ze in de tachtiger jaren was. Maar toch, van onderop, blokkeerden wij afgelopen maandag 3 augustus toen het luchtalarm afging 81 minuten de vliegbasis Volkel om voor een kernwapenvrije wereld te pleiten en we gaan lobby werk doen richting de regering: Nederland: teken het TPNW!

Midden, met hoed: Frits ter Kuile

© Roel van der Aa

Wij begonnen de blokkade in stilte. Na 10 minuten verbrak mijn huisgenote Nikki Apeldoorn de stilte met de volgende overweging waarmee ik mijn bijdrage aan deze Hiroshima herdenking graag zou afsluiten:

“Ik wil jullie meenemen langs vier plekken, van verschillende continenten en uithoeken van de wereld, die onlosmakelijk met elkaar verbonden zijn in de koloniale kernmachtketen.

Congo

Een jongetje in Congo rent op blote voeten, door rood stof dat aan zijn huid blijft kleven. Hij speelt verstoppertje met zijn vriendjes tussen de kleurrijke doeken die wapperen in de wind en luistert naar het knisperende vuur waarop zijn moeder zijn favoriete maaltijd bereid, altijd gedeeld met de mensen van het dorp, in het dagelijkse gebruik van uitwisseling, delen, overvloed maken van te korten, hier is er altijd genoeg.

Dan wordt er iets ontdekt onder zijn voeten. Waar zijn huis stond en hij voorheen nog boeken las en luisterde naar opa's verhalen, graven grote monsters nu diepe kuilen. Waar leven groeide en gevierd werd ligt nu een groot gapend gat die het uit lijkt te schreeuwen naar de wijde hemel die niet anders kan dan toekijken en alleen nog maar kan huilen zonder tranen. Het land om het gapende gat droogt op en het jongetje moet weg van zijn land. Ver weg, voorbij de grenzen van straling van het onzichtbare vergif dat wordt opgegraven. Maar zijn vriendjes mogen blijven. Zij mogen helpen graven, tot hun handen zwart zijn en hun longen zwaar en de ziektes waar zij in eigen taal geen naam voor hebben hun kleine lijfjes hebben opgebrand.

Nevada

Een grootmoeder in Nevada, verteld haar kleinkinderen over land dat leeft en bergen die luisteren. Verhalen die niet van haar alleen zijn, maar die haar moeder haar vertelde en haar grootmoeder daarvoor. Ze kent haar land. Ze weet waar in de lente het water zich verzamelt, welke struik geneeskracht draagt, waar de dieren hun sporen achterlaten en wanneer de zon de bergen precies zo raakt dat haar kleinkinderen weten dat het tijd is om naar huis te komen.

De kleinkinderen tekenen met hun vingers op de grond, als de lucht opeens blindmakend wordt verlicht. In de verte groeit een witte flits uit tot een tweede zon. Een oorverdovende knal trilt kleine trommelvliesjes kapot. De

straling gaat dwars door de huid en weefsel van de moeders buik, in het lijfje van haar ongeboren kind. Dwars door de vruchtbare bodem waar vergiftigde zaadjes vergeten hoe ze moeten groeien.

Hiroshima

Een schoolmeisje in Hiroshima, strijkt haar schooluniform glad. De wereld is in oorlog, zeggen de grote mensen. Ze fluisteren over steden die zijn gebombardeerd en zonen die niet meer terugkomen. Maar voor haar lijkt die oorlog ver weg. Haar moeder wikkelt haastig een aantal rijstballetjes in een doek en stopt ze in haar schooltas. Het is laat, haar buurmeisje staat al te wachten.

Samen hollen ze naar school, als in één flits al haar ledematen uit haar lijf worden getrokken en alles om haar heen stopt met bestaan, als met één besluit door mannen met stropdassen en te veel macht, die het meisjes naam niet kennen, al haar toekomstromen worden uitgewist, met een wapen dat nooit had mogen bestaan en voor de explosie al zoveel schade had aangericht.

In Congo. In Nevada. En nu hier.

Volkel

Een jongen fietst langs de hekken van vliegbasis Volkel. Hij ziet F-35's opstijgen. Hij weet niet wat het betekent dat er onder een paar meter beton bommen liggen die duizenden keren krachtiger zijn dan de bom die het schoolmeisje en haar stad verwoestte. Zijn moeder zegt dat het een militaire basis is. Zijn meester op school heeft het er nooit over. Met zijn oom gaat hij soms kijken hoe de straaljagers strepen snijden in de lucht, als soldaten leren hoe je een wereld zo effectief en efficiënt mogelijk verwoest. Soms vindt hij het geluid vervelend en soms vindt hij het machtig mooi. Hij weet niet van het jongetje in Congo, van de grootmoeder in Nevada, van het land dat leeft en de berg die luistert. Hij weet niet van het schoolmeisje in Hiroshima en hij weet niet van vrede die niet hoeft worden afgedwongen door dreiging met geweld.

Naast het hek groeit een kleine eikenboom. Een vijg. Helikopterzaadjes van een esdoorn landen tussen de stenen en vinden een kier waar wortels zich vastgrijpen. Jaar na jaar groeien ze een stukje verder. Hun bladeren vangen iets op van de koolstof die de straaljagers uitstoten. Hun wortels duwen langzaam tegen het asfalt en tegen de vanzelfsprekendheid waarmee oorlog wordt voorbereid.

Als het aan ons mensen was overgelaten dan waren we allang verloren, maar de bomen helpen ons. Alleen samen kunnen we iets betekenen tegen die grote machten en krachten van oorlog en vernietiging. Dat vrede, net als deze bomen, als een bos mag blijven groeien, woekerend over de militaire basis heen en over onze logica van geweld, van deze koloniale kernmachtsketen.”

Mardjan Seighali – mensenrechtenactivist

Goedemiddag, dames en heren, mijn naam is Mardjan Seighali, geboren en getogen in Iran. Herdenken is een oefening in aandacht. Voor wat geweest is. En voor wat zich vandaag opnieuw aandient.

Toen mijn zoon, Pasha net was geboren, zag ik beelden die me als moeder niet meer loslieten. Beelden van chemische aanvallen in Irak. Misschien herinneren sommige van jullie zich dit nog. Beelden van mensen die geen schuilkelder hadden, geen waarschuwing, geen tijd. Van kinderen die stierven in de armen van hun ouders.

Foto Marianne Kootstra

In datzelfde jaar zat ik 's nachts met mijn eigen kind in mijn armen — geboren op 6 maart 1988, tien dagen vóór de chemische aanval in Halabje — en luisterde ik naar zijn rustige ademhaling.

Je denkt: zolang jij ademt, is de wereld nog intact.

En toch weten we: zo broos is die wereld. Niet altijd door natuurgeweld. Maar door menselijke keuzes.

In verhalen en in literatuur keren bomen terug als stille getuigen. Ook in mijn eigen herinneringen zijn ze er. Bomen langs wegen waarlangs mensen vluchtten. Bomen die bleven staan terwijl mensen hun huizen moesten verlaten. Ze zagen mensen vertrekken, soms zonder te weten of zij ooit zouden terugkeren. Ze groeien door terwijl steden worden verwoest.

Vandaag herdenken we de slachtoffers van Hiroshima en Nagasaki. Maar we denken ook aan de slachtoffers van al die oorlogen waarin geen kernwapens zijn gebruikt. Maar ook andere oorlogen die mensenlevens, steden en samenlevingen diep ontwrichten. Denk aan chemische wapens in Halabja, aan bombardementen in Syrië, aan oorlogen die vandaag woeden. De namen verschillen. De wapens veranderen. Maar het mechanisme blijft gevaarlijk herkenbaar.

Laat ik het helder zeggen: Oorlog is nooit en nergens goed voor.

Oorlog is niet goed voor overwinnaars, want ook zij dragen verlies met zich mee. Niet voor verliezers. Niet voor kinderen. Niet voor generaties die nog geboren moeten worden. Oorlog laat geen oplossingen achter. Alleen littekens.

Humanistisch denken begint bij iets eenvoudigs en tegelijk iets radicaals: Dat ieder mens telt. Niet als middel. Niet als getal in een sta-tis-tiek. Maar als doel op zichzelf. Het betekent: menselijke waardigheid is niet onderhandelbaar. Niet in tijden van vrede. Niet in tijden van oorlog. Juist daarom schuurt oorlog zo diep met dat mensbeeld. Omdat zij mensen herleidt tot schadeposten. Tot doelen op kaarten. Tot burgerslachtoffers.

Herdenken is daarom dan een vorm van moreel verzet. We kunnen vandaag niet zeggen: dit zal nooit meer gebeuren. Dat zou onwaar zijn. Het is weer gebeurd. Het gebeurt op dit moment, En als wij niet waakzaam blijven, zal het opnieuw gebeuren.

Dat is geen cynisme. En misschien ook: verantwoordelijkheid. Want wie gelooft dat geschiedenis vanzelf beter wordt, hoeft niets te doen. Juist daarom moeten we scherp blijven op de middelen die staten ontwikkelen. We horen vaak dat nucleaire programma's worden gepresenteerd als zelfstandig alternatief voor energievoorzieningen. Maar wie de geschiedenis kent, weet hoe dun de lijn is tussen civiel gebruik en militaire

dreiging. Wie uranium verrijkt, begeeft zich op een hellend vlak. En in een regio die al zo fragiel is als het Midden-Oosten, is verdere nucleaire escalatie geen academische kwestie. Iran vormt daarin een reëel gevaar voor stabiliteit in de regio niet omdat samenlevingen dat zijn, maar omdat staten met massavernietigingswapens hele bevolkingen gijzelen.

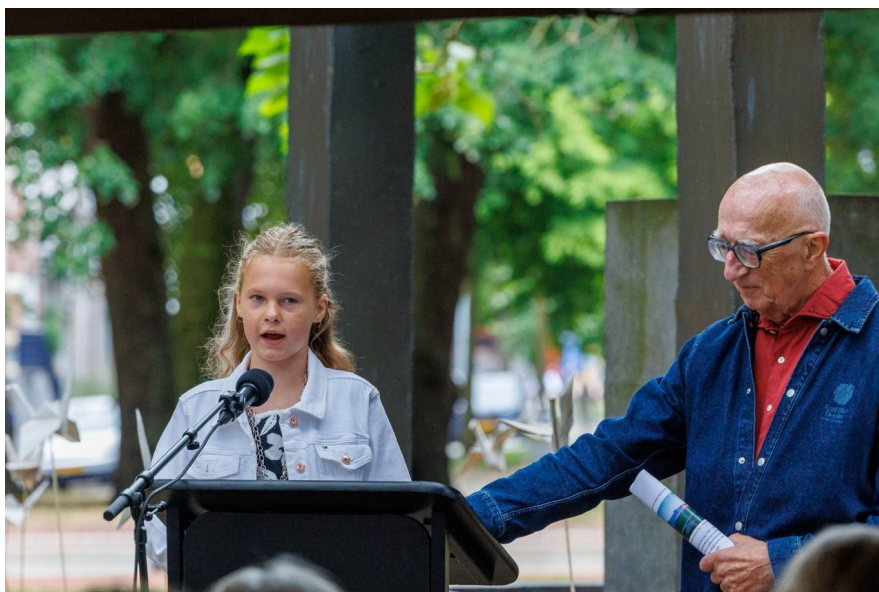
Daarom moeten we blijven pleiten voor een onmiddellijk verbod op nucleaire wapens. Voor internationale verdragen. Voor onafhankelijke inspecties. Voor politieke terughoudendheid. Niet voor een nieuwe wedloop. Juist nu democratieën wereldwijd onder druk staan, instituties verzwakken, desinformatie regeert, en angst politieke munt wordt. Dan is het laatste wat de wereld nodig heeft méér vernietigingskracht. Dan moeten we de dreiging verkleinen in plaats van vergroten. In welke vorm dan ook.

Dat is geen zwakte. Dat is staatsmanschap. In mijn eigen boek *Tot op de Dag* beschrijf ik een moeder die met haar kinderen vlucht. Hoe zij kleine handen vasthoudt in onbekende stations. Hoe zij zichzelf dwingt te blijven staan terwijl alles in haar wil wegrekken. Dat perspectief van een ouder, van een mens, zou altijd leidend moeten zijn wanneer we over oorlog en wapens spreken. Niet de machtsanalyse of de strategische doctrine, maar de mens behoort centraal te staan. Maar uiteindelijk gaat het om andere vragen: *Wie beschermt het kind? Wie draagt de kwetsbare? Wie blijft mens?*

Herdenken is dus geen geruststelling. Het is een waarschuwing. Een oefening in morele scherpte. Dat we blijven benoemen wat burgers wordt aangedaan. Dat chemische wapens geen strategie zijn. Dat kernwapens geen abstractie zijn, maar menselijke catastrofes. Dat we weigeren het normaal te vinden. Misschien is dat wel de stille les van bomen. Dat blijven staan ook een vorm van verzet is. Dat wortelen een morele daad kan zijn. Dat schaduw bieden belangrijker is dan overheersen.

Laten we die houding vandaag meenemen. Niet alleen in woorden, maar in hoe wij spreken over macht. Over veiligheid. Over grenzen. Dat we kiezen voor begrenzing in plaats van escalatie. Voor menselijke waardigheid in plaats van overwicht. Dat is geen optimisme. Dat is waakzaamheid. Want beschaving is nooit af. Ze vraagt elke dag opnieuw om onze aandacht.

Dank u wel.

Kinderburgemeester met Harry van Velsen foto Rieks Oijnhausen

Herdenking kernwapen bombardement

Hallo allemaal, ik ben Biene de kinderburgemeester van de gemeente Groningen.

Ik vind het heel bijzonder dat ik hier vandaag bij mag zijn. Dit is een heel ander onderwerp dan dat we normaal gewend zijn in de gemeente Groningen. Ik wist hier zelf niks van en ik wist ook niet wat voor monument dit was. Nu ik het verhaal van dit monument en het verhaal over kernwapens ken, denk ik dat het heel belangrijk is dat we hier aandacht aan besteden.

Hiroshima en Nagasaki kennen wij van de bombardementen met kernwapens. Die kernwapens zorgen daar voor enorme verwoesting. Japan heeft niet voor niets een speciaal woord voor iemand die door een bom getroffen is: *hibakusha*. Dat maakt wel duidelijk hoe groot de ramp in Japan was en hoeveel mensen hierdoor geraakt zijn. Soms direct gestorven, maar ook heel vaak pas vele jaren later door ziektes zoals leukemie

Sadako Sasaki was nog maar twee jaar toen ze het bombardement op Hiroshima meemaakte. Ze werd heel erg ziek door de kernwapens en leefde daarna nog maar tien jaar. Ze was een meisje van mijn leeftijd die wist dat ze nooit oud zou worden. Toch had ze hoop en ging ze daarvoor duizend kraanvogels vouwen. De kraanvogels die hier vandaag zijn, staan ook voor hoop. Hoop op een toekomst zonder kernwapens. Want helaas kunnen we de bombardementen van toen niet terugdraaien.

**We kunnen wel met z'n allen hopen dat zo iets niet nog een keer gebeurt.
Met alle oorlogen in deze wereld is dat misschien lastig om te voorkomen.
Maar dat betekent zeker niet dat we niet door moeten zetten. We moeten
alle mensen die toen zijn overleden blijven herdenken.**

En blijven vechten voor een toekomst zónder kernwapens.

Slotwoord Harry van Velsen

laten we beginnen met een vraagteken

toch?

en ons niet verbergen

of verschuilen

of ons verliezen in een

namaals zonder sterren

laat ons nieuwe woorden vinden

die ook in verten nog betekenen

van noorderlicht getuigen

als in het begin

toen

de wind nog ademhaalde

en het riet nog boog

in doorschijnend kaarslicht

het kind wijst ons nu de weg

vooral op die ononderbroken dagen

die zich voordoen als fragmenten

toch?

Als contrast de woorden van onze minister van Defensie, 2026:

'Defensie zet in op onbemenste wapensystemen in de 'recht van de sterkste-wereld'. Defensie investeert fors in onbemenste systemen en in de verdediging daartegen. Over vijf jaar streven we ernaar dat meer dan de helft van onze operationele effecten bereikt wordt met behulp van onbemenste systemen.

Om dit allemaal te bereiken wil Defensie samen met de Nederlandse defensie-industrie een speciaal 'ontwikkel-lab' voor counterdrone-capaciteit gaan ontwikkelen: drones om drones mee te bestrijden.

Zolang kernwapens bestaan in de wereld, blijft de NAVO een nucleaire alliantie en blijft nucleaire afschrikking een essentiële rol spelen bij het

behouden van strategisch evenwicht en het voorkomen van de inzet van kernwapens.

Het is tijd om taboes los te laten over gezamenlijke nucleaire afschrikking met het VK en Frankrijk.'

Mijn dringend verzoek is:

→ stop deze zucht naar ontmensen

→ stop het vernietigen van kinderen

→ stop het vernietigen van de planeet die wij aarde noemen

In de woorden van Ede Staal:

Het binnen de meulens en de

moaren

Het binnen de kerken en de börren

Het is t laand waar ik as kiend

Nog niks begreep van pien of zörren

Dat is mien laand, mien Hoogelaand

Het is de waait, het is de hoaver

Het is t koolzoad ien de blui

Het is de horizon bie Roanum

Vlak noa n dönnerbui

Ik dank u en wens u een kernwapenloos thuis.

Groningen herdenkt slachtoffers kernbom Hiroshima bij het enige Nederlandse anti-kernwapenmonument

RTV Noord 28 juli, 09:50

Dit jaar is het 81 jaar geleden dat Amerika de kernbom op Hiroshima dropte. Een paar dagen later werd Nagasaki getroffen. Honderdduizenden mensen werden gedood. Op 6 augustus herdenkt Groningen het bombardement.

'Als je op het terrein staat dat destijds gebombardeerd is, dan kun je een beetje meevoelen met wat die mensen toen niet meer hebben gevoeld', zegt Harry van Velsen over zijn bezoek aan Hiroshima. 'Ze zijn gewoon platgebrand. Er zijn alleen schaduwen van mensen achtergebleven.'

Op 6 augustus organiseert hij samen met vredesactivist Willem de Haan een herdenking bij het anti-kernwapenmonument op het Emmaplein in Stad. 'Het gebruik van kernwapens kost honderdduizenden mensenlevens. Daar willen we mensen bewust van maken.'

Ook hoopt Van Velsen over te brengen dat kernwapens ook nu nog een groot gevaar zijn. Onder andere Amerika en Rusland hebben nu veel krachtigere kernwapens dan in 1945, zegt hij. 'Ook wij hebben kernwapens die dichtbij liggen. Kijk naar de opslag in Volkel in Noord-Brabant. De enige die ze mag afschieten is de heer Trump.'

Het is op 6 augustus 81 jaar geleden dat een Amerikaanse kernbom neerkwam op Hiroshima. Drie dagen later volgde ook Nagasaki. Naar schatting zijn er 300.000 mensen omgekomen bij de bombardementen. Na de kernbommen capituleerde Japan en kwam er een einde aan de Tweede Wereldoorlog.

Het is het derde jaar op rij dat Van Velsen en De Haan de herdenking organiseren. Vorig jaar kwamen er zo'n dertig mensen op af. Niet alleen uit Groningen, maar ook uit de rest van het land. Volgens Van Velsen is Groningen de enige Nederlandse plaats waar de slachtoffers van de kernbom herdacht worden.

Maar waarom in Groningen? In de stad woont geen grote Japanse gemeenschap en bij de organisatie van de herdenking zijn ook geen Japanners betrokken. Toch heeft Groningen een decennialange geschiedenis van anti-kernwapensentimenten, zegt Van Velsen.

Op het Emmaplein in Stad staat het enige anti-kernwapenmonument van Nederland. Het monument werd in 1985 geplaatst nadat de Partij van de Arbeid in 1982 een motie indiende om een protestmonument te realiseren. Het monument is gemaakt door beeldend kunstenaar Hugo Hol.

Het is geen bekende plek, zegt Van Velsen. 'Het eerste jaar zijn we de buurt afgegaan om mensen te laten weten dat we een herdenking gingen organiseren. De meeste mensen zeiden: 'Huh, een monument? Waar dan?'

Ook buiten het monument is de Groningse politiek actief op het gebied van kernwapens. In 2020 heeft voormalig burgemeester Koen Schuiling het ICAN Cities Appeal ondertekend. Dat is een wereldwijde campagne van ICAN, een grensoverstijgend gezelschap dat zich inzet voor de afschaffing van kernwapens. De gemeente Groningen riep de regering daarmee op om het VN-kernwapenverbod te tekenen.

Genoeg lijntjes met Groningen dus, zegt Van Velsen. Dit jaar spreekt tijdens de herdenking onder andere Biene, de kinderburgemeester van de gemeente Groningen. Van Velsen vindt het belangrijk dat ook kinderen bij de dag betrokken worden. 'Het gaat tenslotte om hun toekomst.'

Het liefst willen Van Velsen en De Haan de herdenking de komende jaren groter aanpakken. 'Bijvoorbeeld door tussen 6 augustus en 9 augustus, de datum dat Nagasaki werd gebombardeerd, activiteiten te organiseren. Ook willen we in de toekomst scholen erbij betrekken.'

6 augustus 2026 Hiroshima herdenking Groningen foto Willem de Haan